

Poglavitne zakonske usmeritve v Evropski uniji na področju varstva pravic oseb LGBT v obdobju 2008–2010

V členu 21, ki se uvršča v poglavje „Enakost“ Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, je prepovedana diskriminacija na podlagi spolne usmerjenosti.

Ozadje

Evropski parlament je leta 2007 zaprosil Agencijo Evropske unije za temeljne pravice (FRA), da izvede raziskavo o diskriminaciji lezbijk, gejev, biseksualnih in transspolnih (LGBT) oseb. Agencija FRA je leta 2008 objavila prvo primerjalno pravno analizo o homofobiji, transfobiji ter diskriminaciji na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete v Evropski uniji. V tem informativnem biltenu so predstavljene poglavitne zakonske usmeritve, nastale na podlagi posodobljene pravne analize, ki jo je agencija FRA opravila v letu 2010.

Poročilo o družbenem položaju oseb LGBT v Evropski uniji je bilo objavljeno v letu 2009, družbene raziskave so predvidene tudi za leti 2011 in 2012.

Poglavitne usmeritve

Poglavitne zakonske usmeritve v obdobju 2008–2010 so ponazorjene v preglednicah na drugi strani. Na sliki 1 so prikazane razlike med pozitivnimi in negativnimi usmeritvami v zvezi s poglavitnimi vprašanji, na sliki 2 pa je predstavljen pravni okvir za varstvo pravic oseb LGBT v državah članicah EU. Vendar pa v veliko državah članicah EU po letu 2008 niso sprejeli novih zakonodajnih ukrepov za zaščito pravic oseb LGBT.

Opomba: Ta pregled se ne nanaša na primere, pri katerih ni mogoče opaziti pravnega razvoja ali ukrepov. Zato ga je treba obravnavati zgolj kot specifikacija usmeritev, ki se nanašajo na dejansko opažene spremembe v zadevnem obdobju.

Usmeritev 1: Največ pozitivnih pobud pri zakonodaji o enaki obravnavi na področju prostega gibanja in združitve družine

Opredelitev „družinskega člana“ v zakonodaji, s katero se prenaša zakonodaja EU o prostem gibanju ali o združitvi družine, je bila ali pa bo po pričakovanjih razširjena v sedmih državah članicah EU – v Avstriji, Franciji, na Madžarskem, Irskem, v Luksemburgu, na Portugalskem in v Španiji. Vseeno pa se je v treh državah članicah

EU – Bolgariji, Estoniji in Romuniji – pojavila negativna usmeritev, saj v teh državah istospolne poroke in partnerstva, sklenjene v tujini, štejejo za izrecno neveljavne, kar otežuje združitev istospolnih zakoncev in partnerjev. Te usmeritve kažejo, da na področju prostega gibanja in združevanja družine istospolnih parov še vedno ostajajo popolnoma nasprotujoči si pristopi.

Usmeritev 2: Veliko pozitivnih pobud na področju zakonodaje o azilu

Opaziti je pozitivno usmeritev v zvezi s priznavanjem lezbijk, gejev in biseksualnih oseb (LGB) kot „posebnih družbenih skupin“. Tako skupaj s šestih dodatnimi državami članicami – Finsko, Latvijo, Malta, Poljsko, Portugalskem in Španijo – sedaj že 23 držav članic EU izrecno zagotavlja zaščito žrtvam preganjanja LGB.

Obstajajo tudi informacije, ki pričajo o negativnem razvoju na zakonodajnem področju, in sicer o uporabi „falometričnega testiranja“ v Češki republiki, ki ga opravljajo na posameznikih, da bi preverili verodostojnost njihovih navedb o homoseksualni usmerjenosti.

Usmeritev 3: Kombinacija pozitivnega in negativnega dogajanja na področju svobode zbiranja

V Bolgariji, na Poljskem in v Romuniji je bil sicer opažen napredek na področju pravice do organizacije prireditev ponosa, še vedno pa jim nasprotujejo v Latviji in Litvi.

Usmeritev 4: Rahla okrepitev pravnega varstva pred diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete

Na tem področju je bila opažena vrsta pozitivnih dogajanj, ki so predstavljena v nadaljevanju. V Češki republiki in Združenem kraljestvu so potekale dejavnosti za razširitev uporabe nediskriminacijske zakonodaje o spolni usmerjenosti na področja, ki presegajo zaposlovanje. V Češki republiki, na Švedskem in v Združenem kraljestvu je bilo opaženih nekaj pozitivnih sprememb v zvezi s priznavanjem spolne identitete kot samostojne podlage ali kot „spolne“ diskriminacije.

In nazadnje, v dveh državah članicah – na Danskem in v Estoniji – je bila razširjena pristojnost organov za enakost, ki sedaj obravnavajo tudi diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti.

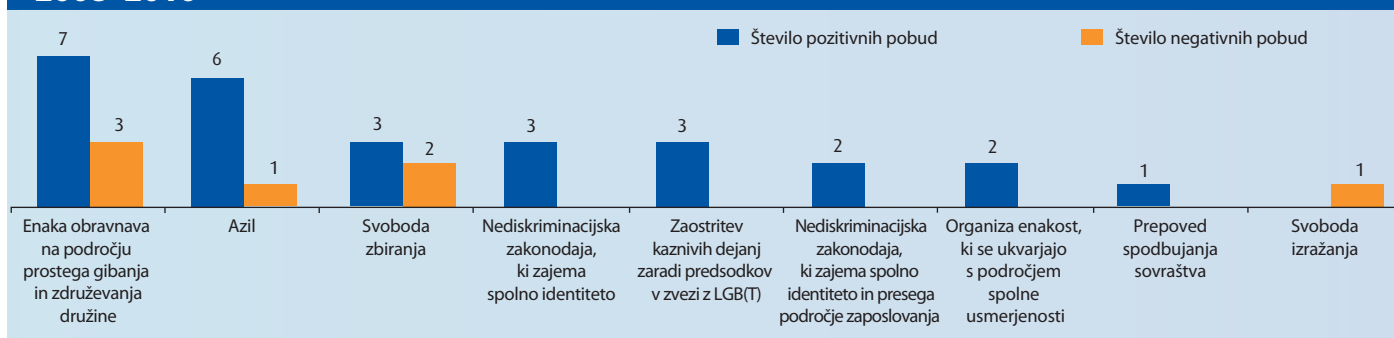
Usmeritev 5: Zelo majhno povečanje zaščite pred zlorabami in nasiljem (sovražni govor in kazniva dejanja iz sovraštva)

V EU za zdaj ne obstaja instrument za obravnavo izrazov in kaznivih dejanj zaradi predsodkov do oseb LGBT. Na tem področju napredek na nacionalni ravni še vedno ostaja izrazito počasen in neenakomeren, vseeno pa so se v Grčijo, Litvi, Sloveniji in Združenem kraljestvu pojavile pozitivne pobude.

Usmeritev 6: Nazadovanje na področju svobode izražanja

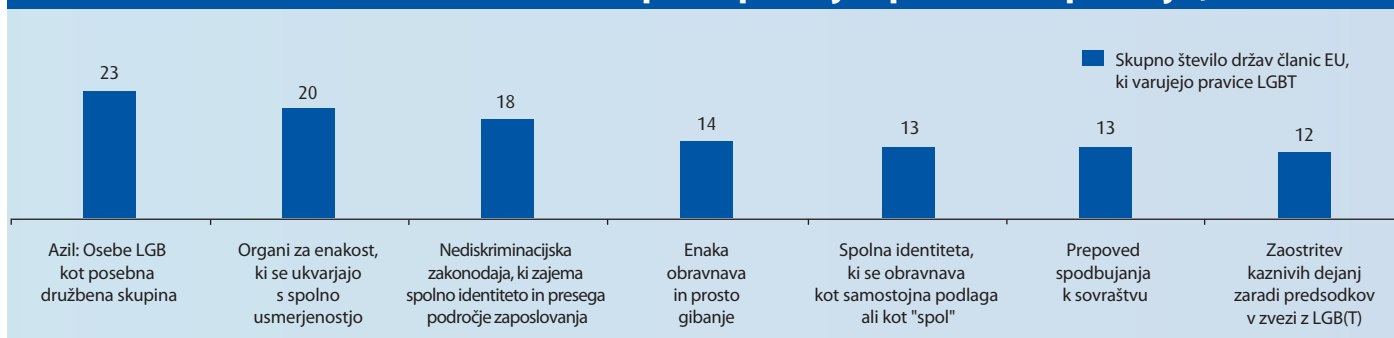
Zdi se, da so samo v Litvi prepovedali razširjanje gradiva, za katero bi se lahko štelo, da „spodbuja“ homoseksualnost. Po drugi strani se je vrsta držav članic EU – Estonija, Francija, Nemčija, Nizozemska, Španija in Združeno kraljestvo – odločila dejavno spodbujati javno sprejemanje oseb LGBT.

Slika 1: Področja, na katera najbolj vplivajo spremembe na zakonodajnem področju, 2008–2010

Kot je razvidno s slike 1, je področje, na katero so najbolj vplivale pozitivne in negativne zakonodajne spremembe, enakopravna obravnava istospolnih partnerjev v zvezi s prostim gibanjem in združitvijo družine. Druga področja, na katera najbolj vplivajo pozitivne zakonske spremembe, so povezana z azilom in svobodo zbiranja – ta področja so zaznamovale tudi negativne prakse – ter razjasnitev zaščite transspolnih oseb v skladu z nediskriminacijsko zakonodajo. Opažene so bile pozitivne usmeritve v zvezi z razširjanjem nediskriminacijske zakonodaje na področja, ki presegajo zaposlovanje, pristojnostmi organov za enakost in kazenskim pravom. Primer negativnega dogajanja se je nanašal na svobodo izražanja.

Slika 2: Pravice LGBT v državah članicah EU: pravni položaj na pomembnih področjih, 2010

Na sliki 2 je prikazan raznolik in neenakomeren položaj na področju varstva pravic LGBT, ki je prisoten tako med pomembnimi obravnavanimi področji kot po vsej EU. Na njej je v padajočem zaporedju tudi ponazorjeno, na katerem področju je varstvo pravic oseb LGBT v državah članicah EU najboljše (brez zaposlovanja, kjer vse države članice EU zagotavljajo pravno varnost zaradi Direktive Sveta 2000/78/ES).

Dodatne informacije:

Primerjalna pravna analiza agencije FRA *Homophobia, transphobia and discrimination on the grounds of sexual orientation and gender identity – 2010 2010 Update* (Homofobija, transfobija ter diskriminacija na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete – Najnovejši podatki iz leta 2010) je na voljo na spletnem naslovu: fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_en.htm

Pregled dejavnosti agencije FRA na področju pravic oseb LGBT je na voljo na spletni strani agencije FRA: fra.europa.eu/fraWebsite/lgbt-rights/lgbt-rights_en.htm